

1. 1. Институции на ЕС - същност и видове.

Европейският съюз има институционална система, която е единствена по рода си в света.

Всяко национално правителство е представено в Съвета на ЕС, а Европейският Парламент се избира пряко от гражданите на ЕС. Ценностите на демокрацията и върховенството на закона са основата на европейската структура. Към горепосочения институционален "триъгълник" на Съюза – Европейска комисия, Европейски съвет и Европейски парламент - се прибавят и други две институции: Европейският съд и Европейската сметна палата.

Европейският парламент се избира за период от пет години с общи демократични избори чрез волята на 374 милиона граждани. В него са представени пан-европейски политически течения и основните политически партии от страните членки.

Парламентът има три основни функции:

- Законодателни функции заедно със Съвета на ЕС. Участието на Парламента в законодателния процес гарантира демократичността на приетите текстове;
- Утвърждава бюджета заедно със Съвета на ЕС и по този начин осъществява контрол върху разходите на ЕС;
- Осъществява контрол върху Европейската комисия – одобрява предложените комисари и има право да налага вето; осъществява политически контрол върху всички европейски институции.

Европейският парламент осъществява дейността си във Франция, Белгия и

Люксембург. Пленарните заседания, на които присъстват всички депутати, се осъществяват в Страсбург, където е седалището на Парламента. Парламентарните комисии заседават в Брюксел, докато генералният секретариат се намира в Люксембург. Европейският Парламент се състои от 626 депутати, които произлизат от транснационални политически партии и представляват политическите движения и тенденции в страните-членки на Съюза. След приемането на десетте нови държави през май 2004 г. и изборите за Европейски парламент през юни 2004, в които ще участват гражданите на всички 25 държави от разширения Съюз, броят на евродепутатите ще нарасне.

Съветът на ЕС е основната институция, която взема решения в рамките на Съюза. Той се явява самото представителство на страните-членки, като събира техни представители на редовни срещи на министерско ниво. В зависимост от въпросите, които се обсъждат, Съветът се композира от съответните министерски представители от различни области: външни отношения, финанси, образование, телекомуникации и т.н.

Основни отговорности на Съвета на ЕС са:

- Осъществява законодателствени функции заедно с Европейския парламент;
- Координира икономическите политики на страните-членки;
- Сключва международни споразумения с една или повече държави, или с международни организации от името на ЕС;
- Осъществява контрол върху бюджета заедно с Европейския парламент;
- Взима необходимите решения, свързани с общата външна политика и политиката за сигурност на основата на препоръки от Европейския съвет;
- Координира дейности на страните-членки, като приема мерки в областта на правосъдието, по въпроси, свързани с полицията и други.

Седалището на Съвета на ЕС е в Брюксел, където се осъществяват министерските срещи освен през месеците април, юни, октомври, когато те се организират в Люксембург. Съветът се състои от по един представител на министерско ниво от всяка страна-членка, упълномощен да представлява националното правителство. Въпреки че има един Съвет, различни групи заседават в зависимост от темите, които се дискутират, като обикновено областите са: селско стопанство, икономически и финансови въпроси, околна среда, транспорт и телекомуникации, заетост и социална политика, рибно стопанство, индустрия и енергетика, правосъдие, вътрешна политика и гражданска защита, вътрешен пазар, защита на потребителя и туризъм, научни изследвания, бюджетни въпроси, култура, развитие, образование и младеж, здравеопазване.

Председателството на Съвета се поема на всеки 6 месеца от различна страна-членка.

Европейската комисия представлява общите интереси на Съюза. Председателят и членовете на Комисията се предлагат от страните-членки и се одобряват от Европейския парламент.

Европейската комисия има следните функции:

- Осъществява законодателствена инициатива и отправя предложения към Парламента и Съвета на ЕС;
- Носи отговорност за реализацията на бюджета и програмите, приети от Парламента и Съвета.
- Следи за прилагането на договорите и правото на Общността заедно с Европейския съд;
- Представява интересите на Съюза на международно ниво, договаря международни споразумения.

Седалището на Европейската комисия е в Брюксел.

Изборът на Председателя на Комисията, двама заместник-председатели и 17 други комисари се осъществява въз основа на тяхната компетентност и гаранции за независимост. Повечето от тях са заемали политически постове на министерско ниво в своите страни. Членовете на Европейската комисия се преизбират на пет години – в период от шест месеца след изборите за Европейски парламент. Такъв интервал е необходим, за да може новият Парламент да одобри предложения от страните-членки. Председател на Комисията, преди той да е формирал бъдещия си екип в сътрудничество със страните-членки. След избора на екипа Парламентът се произнася

за цялостния състав на Комисията и одобрява избора. В момента, в който Парламентът е одобрил състава на Комисията, тя може официално да започне своя мандат в началото на следващата година.

Европейският съд следи за недвусмисленото тълкуване и ефективното прилагане на правото на Общността. Европейският съд решава спорове, свързани със страните-членки, европейските институции, представители на бизнеса, граждани на ЕС.

Седалището на Европейския съд е в Люксембург. Устройството му не предполага разпределение по националности, но в състава на Съда се включва по един съдия от всяка страна-членка за представителност на всяка от националните съдебни системи. Европейският съд е подпомаган от осем генерални адвоката, чиято роля е да предоставят безпристрастни и независими заключения по делата в Съда. Съдиите и генералните адвокати се назначават с общо съгласие на правителствата на страните-членки за мандат от шест години, който може да бъде подновяван, като се допуска частично преназначаване на три години. Обикновено те са висши представители на националните съдебни системи или юристи с призната компетентност и гарантирана независимост. Европейският съд и Първоинстанционният съд имат свои председатели, които се избират за мандат от три години.

Сметната палата следи за правилното финансово управление на средствата на Европейския съюз в съответствие със законите на Общността.

Тя се състои от 15 членове, които се избират от Съвета на ЕС в консултация с Европейския парламент за мандат от шест години, който може да бъде продължаван. Членове на Сметната палата могат да бъдат професионалисти в областта на финансовия одит в страните-членки, като всеки трябва да отговаря на високи критерии за компетентност и независимост. Членовете на Сметната палата избират свой председател за мандат от три години.

Европейската централна банка реализира европейската монетарна политика, провежда валутни операции и осигурява стабилно функциониране на паричната система.

Персоналът на банката включва представители на всички страни-членки на ЕС. Те са

абсолютно независими при изпълнение на своите задължения. Европейските институции и правителствата на страните-членки уважават независимостта на институцията и не търсят начини да въздействат върху Европейската централна банка или върху националните централни банки. Европейската централна банка е в близко сътрудничество с националните централни банки при изпълнение на решенията, взети от ръководните ѝ органи - Управителен съвет и Изпълнителен комитет. Председателят на Европейската централна банка и останалите пет членове на Изпълнителния комитет се назначават от страните-членки на ЕС за мандат от осем години, който не подлежи на подновяване.

Европейският икономически и социален комитет представлява интересите на гражданското общество пред Комисията, Съвета на ЕС и Парламента. Комитетът консултира европейските институции по въпроси от областта на икономическата и социалната политика, като също има правомощия да поема свои инициативи и в други области.

Комитетът на регионите има предназначението да следи за защитата на интересите на регионите и съобразяването на дейността на ЕС с регионалната и местна идентичност в рамките на Съюза. Комитетът консултира останалите институции по въпроси от областта на регионалната политика, опазването на околната среда и образованието. Състои се от представители на регионални и местни власти.

Европейската инвестиционна банка е финансовата институция на ЕС. Тя финансира инвестиционни проекти, които допринасят за балансираното развитие на Съюза.

Изборът за Европейски омбудсман се провежда след изборите за Европейски парламент. Омбудсманът се избира за мандат от пет години, който може да бъде продължаван, и съпада с мандата на парламентаристите. Европейският омбудсман е установен в Европейския парламент в Страсбург. Към Омбудсмана има секретариат, чийто ръководител се назначава от него. Европейският омбудсман не приема и не изисква инструкции от организации или правителства – той изпълнява правомощията си абсолютно независимо и безпристрастно. По време на своя мандат той няма право да упражнява друга професионална дейност – дори и без заплащане. Договорът му може да бъде прекратен при изтичане на мандата му или при доброволна/ наложима оставка. Ако позицията на омбудсмана се освободи преди края на мандата, следващият омбудсман се избира в срок от три месеца от освобождаване на длъжността, и довършва мандата. Ако Европейският омбудсман не е в състояние да изпълнява задълженията си на необходимото ниво или е обвинен в сериозни нарушения, той може

да бъде уволнен от Европейския съд по искане на Европейския парламент.

Разбира се, съществуват и редица други институции като Европейския конвент, агенции , центрове, фондации и други.

Източници

1. www.europarl.eu.int
2. www.consilium.eu.int
3. www.europa.eu.int
4. www.curia.eu.int
5. www.eca.eu.int
6. www.ecb.int
7. www.esc.eu.int
8. www.cor.eu.int
9. www.eib.org
10. www.euro-ombudsman.eu.int